

Nová naučná stezka

V Bořitově byla otevřena první archeologická naučná stezka na území Moravského krasu.

Projekty spolupráce Leader

První díly cestovatelského průvodce po Slovenském a Moravském krasu jsou na světě.

Království šneka Krasíka

I Moravský kras se stane pohádkovým regionem, díky dalšímu projektu spolupráce se Slovenským krasem.

Doma v MORAVSKÉM KRASU

Noviny pro milovníky Moravského krasu, jeho přírody a lidí.

Stopy dávné minulosti v Bořitově

V okolí Bořitova i přímo obcí vede nová archeologická naučná stezka. Ta přibližuje osídlení území od neandrtálců až po evropské kmeny.

Archeologické a historické materiály dokazující osídlení neandrtálci před čtyřiceti tisíci lety až po existenci velkomoravské, keltské, germánské či slovanské vesnice před zhruba tisícem let, lidé v minulosti nalézali a dodnes stále nacházejí na různých místech Bořitova i v okolí obce. „Rozhodli jsme se vytvořit celou stezku se zastávkami tam, kde se předměty našly. Je to první ucelený výklad starší historie obce, která má velmi bohatou minulost,“ přiblížil Jozef Jančo, manažer místní akční skupiny Moravský kras, která se na tvorbě stezky podílela společně s bořitovským Orlem a archeologem z Bořitova Antonínem Štrofem.

Právě Štrof se o vznik stezky zásadně zasloužil. Bylo to on, kdo všechny lokality objevil. Podle něj je oblast kolem Bořitova velmi výjimečná. „Řekl bych, že její význam má až evropský rozměr, protože se dochovaly důkazy o osídlení z doby neandrtálců, poté z dob kameně, bronzové i železné až po příchod a zakládání vesnic a osad různými evropskými kmeny,“ sdělil archeolog.

„Jelikož se našly předměty z různých zákoutí Evropy, můžeme usoudit, že takové místo bylo důležitou obchodní křižovatkou. Jméno osady se nám podařilo rozluštit, protože už antický historik Ptolemaios vypsál názvy zastávek tehdejší obchodní stezky, která vedla od Vídně, tedy Vindobonny, až k Baltu, a jedna z nich odpovídá zhruba poloze Bořitova, i když dříve se poukazovalo spíše na Skalici,“ popsal Štrof.

K čemu jsou regionální značky

Ač si to neradi přiznáváme, většina z nás žije více či méně konzumním způsobem života. Potraviny i věci denní i dlouhodobé spotřeby nevyrobíme ani nevyměňujeme, ale nakupujeme. Časy, kdy se nenakupovalo, ale shánělo, jsou pro nás dávnou minulostí, dnešní nakupování ale přináší jiná úskalí. Nabídka, která mnohonásobně převyšuje poptávku, je stále větší zkouškou spotřebitelské vyspělosti. Cenu umí porovnat každý, ale co nás ovlivňuje dál? Barevný obal, nebo to, co je uvnitř? A do jaké míry se necháme zlákat reklamou? A co teprve, když se ocitneme někde, kde to neznáme? Víme, kde hledat typické místní výrobky a vybrat si opravdu kvalitní službu?

Povinné uvádění původu u potravin i spotřebního zboží a stále častější mediálně probírané aféry nás učí ostražitosti. Zároveň jsme na každém kroku konfrontováni s nejrůznějšími nálepkami, certifikáty a značkami, které se nás snaží přesvědčit o kvalitách konkrétních produktů. Výsledkem je stále větší zmatek a posléze i ztráta důvěry spotřebitelů, kteří se nakonec vrací k poslední jistotě – osobnímu doporučení na základě vlastní zkušenosti. Regionální značky pro místní produkty a služby nemají ambice konkurovat propracovaným oborovým certifikacím. Mají jiný smysl – vytipovat zajímavé výrobce a poskytovatele služeb z konkrétního regionu, u jejichž produktů je možné zaručit nejen základní kvalitu, ale i něco navíc – oživení regionální či rodinné tradice, vysoký podíl místních surovin nebo originální provedení. Regionálních značek je už téměř 20, pro každý region specifická, ale všechny se snaží o totéž – být důvěryhodným doporučením místních

pro turisty i sousedy odvedle. I když ekonomicky je jejich přínos zanedbatelný, nabízejí významnou příležitost pro spolupráci a oživení vazeb mezi lidmi, které spojuje vztah k místu, kde jsou doma a kde se snaží o poctivou obživu. Je to sice dlouhodobý úkol, ale snad i cesta, jak vrátit našemu venkovu a menším městům tvář, o níž je do značné míry připravila léta socialistické uniformity i následující nekontrolovaná honba za povrchním konzumním blahobytem.

Zvláštní význam mají regionální značky pro ubytovací a stravovací služby. Čím dál víc lidí má chuť poznávat i jiná místa než zavedené turistické destinace, kde se setkávají zase jenom s turisty. Nebo je třeba cestování součástí jejich práce a potřebují rychlé občerstvení, přitom by rádi našli alternativu k nadnárodnímu fastfoodu. V dobách, kdy rychlost lidského přesouvání udávaly koňské povozy a pro mnohé poutníky vlastní

nohy, byly zájezdní hospody a hostince nutností. S rozvojem techniky se nám vzdálenosti zkrátily, ale současný cestovatel, stejně jako někdejší poutník, hledá poctivé služby, které naplní jeho očekávání. Ta mohou

být různá – od rychlého občerstvení až po ochutnávku vybraných specialit a od turistického přenocování po speciálně zaměřený relaxační pobyt s doprovodným programem. Podobně jako v případě výrobků, potravin a zemědělských produktů, i u služeb v cestovním ruchu není smyslem regionálních značek suplovat zavedené certifikace. Služby, které dostanou regionální značku, poskytují svým hostům vedle standardní kvality i něco navíc, ať už se to týká osobního přístupu k zajištění pohodlí hostů, obnovy „genia loci“, nebo doprovodných aktivit.

Zájem o regionální značky se v posledních letech citelně zvyšuje jak mezi jejich potenciálními koordinátory (za poslední 2 roky přibýlo 10 nových značek), tak i mezi výrobci a poskytovateli služeb. Oboje by však bylo málo, kdyby značky neřikaly nic těm, pro něž byly určeny, tedy spotřebitelům, kteří nehledají jen příznivou cenu a líbivý obal či unifikované neosobní služby, ale chtějí podpořit výrobky a pohostinství s duší a příběhem. Snad se jejich řady rozrostou i díky těmto novinám.

Stríčky odjinud

Co nového v Asociaci regionálních značek

Regionálních značek přibývá v posledních měsících téměř geometrickou řadou. Na začátku roku 2012 byly uděleny první certifikáty regionálním produktům v KRAJI BLANICKÝCH RYTÍŘŮ, ŽELEZNÝCH HORÁCH a v MORAVSKÉ BRÁNĚ. Nedávno bylo kladně posouzeno prvních 8 žádostí o značku ZÁPRAŽÍ originální produkt®, která bude udělována na Říčansku a v Ladově kraji a brzy se rodina značek rozroste i o regionální značku na ZNOJEMSKU (v území celého okresu Znojmo), a v novém regionu TOULAVA, který bude certifikovat na Tábořsku, Mladovožicku a Sedlecko-Prčicku, kde je regionální značka součástí šířeji pojatého záměru vzniku nové turistické destinace. V KRAJI BLANICKÝCH RYTÍŘŮ a i na ZÁPRAŽÍ se počítá s certifikací ubytovacích a stravovacích služeb a v JESENÍKÁCH se chystají do konce roku značit i služby, které přispějí k poznání regionu formou zajímavých zážitků.

Regionální produkty opět v Praze na Kampě a na Zemi živitelce

Po úspěchu prvního podzimního Kamského krajače se dva týdny před Velikonocemi podařilo na náměstí na Kampě v těsném sousedství Karlova mostu uspořádat reprízu, byť pouze v rozsahu jarmarku bez doprovodného programu. Ani o ten ale na Kampě v sobotu 24. března nebyla nouze díky paralelní akci Kampa střed světa, kterou pravidelně pořádá Komunitní centrum Kampa. Dvaceti prodejním stánkům určeným pro produkty s regionálními značkami a občerstvení se šumavským a prácheňským pivem přálo i mimořádně krásné počasí. Mezi výrobci bylo tentokrát i více potravinářů – pekaři z Hané i z Prácheňska nebo producenti biopotravin z Kraje blanických rytířů. Mezi řemeslníky převládali keramici, ale zastoupena byla i bižuterie nebo dřevěné i textilní hračky. Chybět nemohla ani krajka nebo výrobky z kůže. Další příležitostí k setkání s regionálními výrobci z různých koutů republiky, navíc v Jihočeském regionu, byla tradiční výstava Země živitelka v Českých Budějovicích. Tam letos dostaly regionální značky prostor k prezentaci na volné ploše kolem pavilonu Z.

Bílovice nad Svitavou mají nejlepší zpravodaj

Do prvního ročníku soutěže „O nejlepší obecní a městský zpravodaj“, kterou vyhlásili Katedra politologie a evropských studií Univerzity Palackého v Olomouci, Civipolis, o.p.s., Unives.eu, Angelus Aureus o.p.s., přihlásily obce a města z celé ČR 388 zpravodajů. Úkolem poroty, bylo rozhodnout došlé zpravodaje, a o nejen po stránce obsahové, grafické, ale vztít v potaz i celkový dojem zpravodaje. Všechny zpravodaje byly hodnoceny průběžně, tak jak postupně přicházely. Porota pracovala ve složení Marie Šuláková (redaktorka Zpravodaje Spolku pro obnovu venkova a NS MAS), Hana Gregorová (Centrum pro spolupráci VŠ a moravského venkova), Josef Kořenek (Angelus Aureus o.p.s., organizátor Dnů dobré vůle na Velehradě), Petr Orság (vedoucí Katedry žurnalistiky FF UP), Vladislav Galgonek, dlouholetý fotograf ČTK, novinář Karel Páral a Pavel Šaradín, politolog z KPES UP Olomouc. Do užšího výběru se dostalo 14 zpravodajů v kategorii obecních zpravodajů a 16 zástupců nejlepších zpravodajů městských. Porota hodnotila pouze zpravodaje, nebylo možné v takovém velkém objemu a krátkém čase zohlednit, zda se jedná o malou obec či obec větší, ani to, zda zpravodaj vydává úřad, nebo si najímá profesionály. Což platí samozřejmě i pro města. Vyhlášení výsledků soutěže se uskutečnilo ve středu 4. 7. 2012 na Obecním úřadě na Velehradě. První v kategorii městských i obecních zpravodajů obdrželi finanční odměnu 10 tisíc korun. Všichni, kteří se umístili na prvních pěti místech v obou kategoriích, převzali ocenění z rukou ministra financí Miroslava Kalouska a olomouckého arcibiskupa Jana Graubnera.

Vítězové v kategorii městských zpravodajů (v sestupném pořadí): Mostecké listy (vydává statutární město Most), Chlumecké listy (vydává město Chlumeck nad Cidlinou), Radniční listy, Měsíčník občanů statutárního města Olomouce, Zpravodaj města Bystřice pod Hostýnem, Zpravoda Městského úřadu Lanžhot
Vítězové v kategorii obecních zpravodajů (v sestupném pořadí): Bílovický zpravodaj (vydává obec Bílovice nad Svitavou), Troubecký zpravodaj (vydavatel obec Troubky), Magazin ze života obce Hvozdná (vydává obec Hvozdná), Boršický zpravodaj (vydává obec Boršice), Čejč dnes, Zpravodaj Obecního úřadu v Čejči.
Blahopřejeme k úspěchu největší obci na území MAS Moravský kras o.s. a držíme palce i v dalších ročnících soutěže.

Leader - budoucnost venkova

LEADER je z francouzského Liaison entre les actions economic rural (Propojování akcí hospodářského rozvoje venkova neboli Propojení aktivit pro rozvoj ekonomiky venkova). Leader je metoda určená k financování projektů místních neziskových

i komerčních subjektů ve venkovských oblastech. Jejím účelem je oživit aktivity v regionu, podpořit místní ekonomiku, služby, kulturní a společenský život. Hlavní prioritou Leaderu je zlepšení řízení a mobilizace přirozeného vnitřního rozvojového

potenciálu venkova. Program Leader je v současnosti IV. osou Programu rozvoje venkova ČR 2007-2013, ze které je možné čerpat finance EU pro náš venkov. Tři otázky v souvislosti s metodou Leader jsme položili čtyřem politikům: Ing. Jaromíře

Vítkové, místostarostce Boskovic (KDU-ČSL), Mgr. Ivaně Holomkové, starostce Spešova (TOP 09), JUDr. Zuzaně Hermanové, starostce Drnovic (ODS) a Mgr. Ivu Polákov, náměstkovi hejtmána Jihomoravského kraje (ČSSD).

Paní Vítkové, jak hodnotíte činnost místních akčních skupin v Jihomoravském kraji?

Činnost místních akčních skupin (MAS) vnímám především na území okresu Blansko velmi pozitivně. Díky

MAS se realizovala řada zajímavých a prospěšných projektů, které by se jinak neuskutečnily. Myslím, že výzvy MAS jsou, po několika letech zkušeností, orientovány na oblasti, které nejsou předmětem jiných dotačních titulů z EU ani resortních ministerstev. Mám na mysli např. místně významné kulturní památky apod. V současné době dokonce připravuje i několik MAS společné projekty.

Podporujete metodu LEADER, kterou charakterizuje komunitně sestavená strategie místního rozvoje, partnerství samospráv, podnikatelů i NNO, přístup „zdola-nahoru“ při přípravě i realizaci strategie?

Metoda LEADER si jistě podporu zaslouží, protože vychází z místních podmínek a partnerství těch, kteří v daném regionu žijí, pracují, vzdělávají se, ale také sportují a odpočívají. Výzvy a dotační tituly odráží potřeby v dané lokalitě, zástupci v MAS znají místní problematiku, jednají s žadateli a školí je, jak vůbec podat žádosti o dotace. Mají společný cíl: rozvíjet region.

Je v současnosti doceňován význam venkova, krajiny, půdy, lesa?

Myslím, že význam krajiny, půdy, lesa i venkova doceněn není. Jistě se udělalo za posledních 22 let mnoho pozitivního, ale některé problémy stále přetrvávají. Jako příklad uvádím, že před více jak

30 lety jsme se učili, že v půdě ubývá organická hmota. Dnes, kdy se v kompostárnách recykluje bioodpad, je výsledný kompost na zemědělské pozemky málo využíván, protože doprava je finančně náročná. Péče vlastníků o pozemky také není vždy dobrá, některé pozemky se mění v rumištní plochy. Pozitivně hodnotím provedená protierozní opatření: zatravnění pozemků, méně pozitivní se mi jeví zastavování zemědělské půdy tam, kde lze využít objekty, které dnes chátrají a nejsou smysluplně využívány. Zdá se mi, že i podpora venkovských podnikatelů je malá, konkurence po otevření hranic je velká a měli bychom umět podpořit vlastní výrobu, aby v této konkurenci obstáli.

Paní Hermanová, jak hodnotíte činnost místních akčních skupin v Jihomoravském kraji?

Z vlastních zkušeností a zkušeností kolegů z Dobrovolného svazku obcí Dražanské vrchoviny, který je členem MAS Moravský kras, si dovoluji hodnotit jen tuto akční skupinu. Předností je, že prostřednictvím dotačních programů členové mohou dosáhnout na finanční prostředky, nutných k realizaci svých záměrů. Díky MAS se mohou obce dále rozvíjet. Tím, že činnost jednotlivých MAS je zaměřena především

na rozvoj venkova, nelze ji hodnotit jinak, než kladně.

Podporujete metodu LEADER, kterou charakterizuje komunitně sestavená strategie místního rozvoje, partnerství samospráv, podnikatelů i NNO, přístup „zdola-nahoru“ při přípravě i realizaci strategie?

Vzhledem k tomu, že program LEADER má za cíl přispívat ke zlepšení života na venkově obecně, je třeba ho podporovat. Předností, ale i problémem může být někdy strategie rozvoje, na které se podílejí jak zástupci samospráv, tak neziskové organizace, podnikatelské subjekty, ale i samotní občané. Priority jednotlivých subjektů se různí. Někdy bývá těžké shodnout se na strategii, která by se měla realizovat a byla pro danou oblast přínosem.

Je v současnosti doceňován význam venkova, krajiny, půdy, lesa?

Nemyslím si, že je význam venkova, krajiny, půdy a lesa doceňován, ale určitě je vidět, i díky činnosti místních akčních skupin v těchto oblastech, posun k lepšímu.

Paní Holomkové, jak hodnotíte činnost místních akčních skupin v Jihomoravském kraji?

Činnost „Masek“ v našem kraji hodnotím velmi pozitivně. Myslím, že když je kvalitní vedení a dobrý tým, fungují smysluplně, účelně a mohou významně podpořit rozvoj regionu. Naši MAS Moravský kras hodnotím bezesporu jako jednu nejlepších.

Podporujete metodu LEADER, kterou charakterizuje komunitně se-

stavená strategie místního rozvoje, partnerství samospráv, podnikatelů i NNO, přístup „zdola-nahoru“ při přípravě i realizaci strategie?

Jednoznačně ano, protože je to metoda, která funguje v „terénu“, což je pro nás starosty a obce podstatné. Bohužel se to nedá říci o jiných metodách.

Je v současnosti doceňován význam venkova, krajiny, půdy, lesa?

Jsem moc ráda, že je na dobré cestě nově rozpočtové určení daní, které by mělo ekonomicky pomoci menším obcím a venkovu obecně. Domnívám se, že nejlepšími hospodáři jsou vždy místní, kteří znají problémy, řeší je, žijí tu a zodpovídají se přímo občanům v daném regionu. O půdě, krajině a lesu to platí také, realizovala se celá řada krásných projektů, ale obecně s řešením otázky třeba zemědělství v rámci Evropské unie nemožou souhlasit. Myslím, že se mělo citlivěji navázat na naše možnosti krajiny, na tradice, zkušenosti aj. třeba už proto, abychom jedli místní produkty bez „čček“ a spousty najetých kilometrů.

Pane Poláku, jak hodnotíte činnost místních akčních skupin v Jihomoravském kraji?

Činnost MAS je nezastupitelná. Jejich prostřednictvím se daří v řadě obcí úspěšně připravovat a realizo-

vat investiční i neinvestiční projekty, rozvíjet turistické i vzdělávací služby a především připravovat se na další výzvy z Programu rozvoje venkova a operačních programů. Jsem rád, že i v letošním roce jsme ze strany kraje mohli přispět místním akčním skupinám.

Podporujete metodu LEADER, kterou charakterizuje komunitně sestavená strategie místního rozvoje, partnerství samospráv, podnikatelů i NNO, přístup „zdola-nahoru“ při přípravě i realizaci strategie?

Program Leader pomáhá především rozvoji venkova a v jeho průběhu jsme mohli vidět výsledky mnoha projektů podpořených z programu LEADER. Ten nebyl během své existence nikdy významným pro-

gramem s ohledem na ostatní programy a iniciativy financovaných EU. Prokázal však, že místní partnerství je nevhodnějším nástrojem spojujícím široké zapojení místních občanů „zdola nahoru“ s decentralizovanou podporou „shora dolů“ a s financováním regionálních a národních programů.

Je v současnosti doceňován význam venkova, krajiny, půdy, lesa?

Osobně jsem přesvědčen, že v minulosti tomu tak nebylo, ale činnost mnoha obcí zaměřená na posílení tohoto významu, tak charakteristického pro venkov, dala této oblasti zcela jiný směr. Spousta projektů začíná tento význam chápat jako velmi důležitý pro život nejen na venkově, ale i pro celou společnost, což je jenom dobře.

LEADER je založen na místním partnerství, na jednotné místní rozvojové strategii, má výrazně decentralizované řízení i financování (sami zástupci místních organizací si určují, na které aktivity se zaměří). Program je v podstatě otevřená metoda k rozvoji regionu. Za metodou samozřejmě nutně směřují prostředky na rozvoj, i když ty již s různými prioritami v různých obdobích. Metoda LEADER se opírá o přístup „zdola nahoru“. To znamená, že nejvyšší hodnotu má to, co lidé žijící ve vymezeném území společně určí jako prioritu a také jednotlivě realizují. Principem je tedy propojení lidských a jiných kapacit daného území, vytvoření společné strategie a společné rozhodování. Podstatné je partnerství a spolupráce v regionu, kterého se účastní jak samosprávy, tak podnikatelé a neziskové organizace.

O našich projektech Leader

Jezdectví v Moravském krasu

V Řícmanicích existuje občanské sdružení Šemík, zaměřené na pedagogicko-psychologické ježdění na koni, rekondiční jízdy a náplň volného času dětí. V rámci páté výzvy uspělo s projektem na pořízení přívěsu pro přepravu koní do místa konání akcí, auta - dodávky sloužící pro dovoz krmiva a zároveň jako tažné vozidlo pro koňský přepravník. Součástí projektu je i zakoupení dvou jezdeckých sedel vhodných pro turistické ježdění a základní výcvik jezdce.

„Nebyli jsme schopni zajistit vlastními silami přepravu koní na akce konané ve větší vzdálenosti, problémem byl i dovoz krmiv. Byli jsme odkázáni na smluvní dopravce,“ uvedla Lenka Lišková ze sdružení Šemík. Dodala, že nové prostředky rozšíří možnosti účasti na více sportovních a prezentačních akcích. Omezí rizika úrazu a vážných

onemocnění koní. Jezdecká turistická sezona začíná koncem března a končí začátkem zimy.

Auto a vozík bude sloužit k dopravě koní po regionu Moravský kras a Jihomoravském kraji. Umožní dětem účast na regionálních i nadregionálních akcích, k nimž patří například Mosty - v letu pro handicapované v Přerově, Den Koní ve Vyškově, Jezdecké propagační soutěže v Březině nebo Jezdecké hry pro veřejnost na Farmě Bolka Polívky v Olšanech.

Projekt počítá i s pořízením dvou westernových sedel. „Tato sedla jsou pohodlnější a především bezpečnější pro koně i jezdce. Ten má i díky bezpečným třmenům větší jistotu, jeho stabilita je vyšší. Sedláři dávají na tato sedla prakticky celoživotní záruku, je to vlastně umělecké dílo,“ přiblížila Lenka Lišková.

Lanový park v lomu u Lipovce

Zvýšit si adrenalin na lanovce, zažít pocity horolezce na lezecké stěně nebo překonat strach z výšek na lanové dráze? To vše nejspíš už příští rok zažijí lidé v areálu lomu Velká dohoda v Lipovci. Na vybudování lanového parku za zhruba půl druhého miliónu korun má totiž společnost Přírodní Areál Velká Dohoda už příslibem i dotaci ve výši více než osm set tisíc od Místní akční skupiny Moravský kras.

„Areál lomu volal po podobném využití, proto jsme se do toho pustili. Bez dotací svépomocí by to asi nešlo. Zatím ale nevím, jak a kdy peníze dostaneme, i když příslibem je máme,“ poznamenal jednatel společnosti Evžen Tomášek.

Už příští sezónu chce návštěvníkům Velké dohody nabídnout tři sta metrů dlouhou lanovku či dětský lanový park

„Lanáček“ s překážkami umístěnými jen nízkou nad zemí.

Lokalita se nachází v trati Plánivý, kde se již od středověku těžil vápencem a kde se v primitivních vápenicích pátilo vápno. V roce 1927 se dohodlo několik lipoveckých vápeníků na společném zpracování vápence a založili Společnost kamenolomu, která o rok později postavila šachtovou vápenku. Vzhledem k tomu, že v Lipovci vznikla ještě jedna menší společnost, která těžila a pátila vápno na katastru Holštejna, začalo se těmto společnostem říkat Velká a Malá dohoda.

V areálu Velké dohody má v budoucnu vzniknout také muzeum vápenictví, nebo spíše populárně-naučné centrum o vápenci a třeba i ekologii. Na ně ale dotace zatím nezbyly.

Rekonstrukce památníků Lesnického Slavína

Lesnický Slavín ve Křtinách je soubor památníků a studánek. Jsou věnovány především význačným lesníkům, ale i umělcům - milovníkům přírody, a některé též obyvatelům lesa - zvěři. Jsou drobné objekty, které estetickou prostředí zvyšují a současně přispívají k rozšíření kulturně výchovné funkce lesů.

Soubor památníků a studánek, v současné době zahrnuje více než sedmdesát objektů, které jsou v důsledku povětrnostních vlivů v různém stupni poškození. Rekonstrukce památníků a studánek bude provedena komplexně. „Především půjde o očištění kamene od mechů a lišejníků a následně napuště-

ní takto očištěných ploch hydrofobním přípravkem. U většiny objektů bude nutné obnovit písmo - kamenici přesekají více než 630 písmen,“ upřesnil Jiří Šilhánek ze ŠLP Křtiny.

V rámci projektu se dočká úpravy celkem pět objektů. Bude to památník profesora K. J. Schindlera u stejnojmenné studánky, památník lesního kontrolora, taxátora a zeměměřiče J. Nimburského. Na památníku profesora lesnické botaniky A. Zlatníka bude obnoveno písmo očištění, následovat bude studánka Pod Jasanem nedaleko Olomučan a památník Pocta půdě u přírodní rezervace Březinka. Půjde především o opravu písmo a opěrných zídek.

Do Moravského krasu na elektrokolech

Výlet na kole po krásách Moravského krasu. Lákavá představa. Ne však pro každého. Někdo není v tak dobré fyzické kondici, jiný zase nemá po úmorném šlapání sílu prohlížet si krásy okolí. Tito návštěvníci krasu mohou využít možnosti vypůjčit si elektrokolo. Půjčovna má vzniknout v příštím roce v Senetářově.

Autorem nápadu je Josef Rybář, který na svůj projekt získal dotaci přes dvě stě tisíc korun z Místní akční skupiny Moravský kras. Rybářovi jsou elektrokola blízká. Prodává je, a tak měl příležitost si vyzkoušet, jestli by o jejich půjčování byl zájem. „Všichni si elektrokola pochvalovali. Myslím, že v okolí je spousta zajímavých míst, která jsou mnohdy příliš vzdálená pro jízdu na kole nebo se přímo k nim nedá dostat autem,“ vysvětluje. Součástí projektu bude i internetová prezentace, možnost online rezervace a tipy na vhodné elektroko-

lové výlety. Rybář hodlá spolupracovat také s hotely, kempy a rozšířit půjčovny i do dalších výletních míst v Moravském krasu. „Navazuji spolupráci i s dalšími turisticky atraktivními lokalitami, například ve Sloupě, Blansku nebo na Skalním mlýně,“ popisuje.

Vypůjčit si elektrické kolo a využít ho při zdolávání kopců budou moct zájemci od příštího roku. „Letos zbývá v podstatě jenom měsíc sezóny. Zatím asi jen nakoupím kola. Ale od jara příštího roku začne půjčovna naplno fungovat,“ dodává Rybář.

Podobnou službu nabízejí ve Vilémovicích. Už čtvrtým rokem se tam sjíždí zájemci o půjčení koloběžek. Je jich dost. „V sezóně od května do konce září je našich padesát strojů různého typu v podstatě plně obsazených,“ uvádí Dana Nováková z půjčovny. I tato netradiční půjčovna dostala dotace od Místní akční skupiny Moravský kras.

Z kuchyně krasu

Škvarkové pagáčky

Na přípravu budeme potřebovat: 600 g hrubé mouky, 250 g skvarků, sůl, 40 g droždí, 0,25 l mléka, 1 lžička cukru, 30 g másla, 2 žloutky, 1 celé vejce.

Z vlažného mléka, droždí a cukru uděláme kvásek a potom přidáme ostatní suroviny – mouku, rozpuštěné máslo, žloutky – a zaděláme těsto, polovinu těsta zaděláme s nhrubo pomletými škvarky a špetkou soli. Zpracované těsto necháme vykynout. Obě poloviny vykynutého těsta rozválíme, položíme na sebe a spolu rozválíme na tenko. Přeložíme napůl a necháme kynout. Opět rozválíme a opakujeme několikrát. Z připraveného těsta vykrajujeme pagáčky a dáme na plech. Potřeme rozšlehaným vejcem, nařízeme a pečeme.

Bramborový závin

Na přípravu budeme potřebovat: 750 g polohrubé mouky, 450 g vařených strouhaných brambor, 150 g tuku, 150 g cukru, 250 g zakysané smetany, 2 vejce, 1/3 l mléka, 50 g droždí, citronová kůra, sůl. Náplň do závinu podle chuti.

Z mléka, droždí a cukru uděláme kvásek a s ostatními surovinami zpracujeme na pevnější těsto, které ještě necháme vykynout. Rozválíme na velmi tenkou placku, kterou naplníme podle chuti nádivkou (mák, ořechy, jablka atd....) svineme, necháme na plechu ještě vykynout a pečeme v troubě dozlatova.

Bramborové šišky

Na přípravu budeme potřebovat: ¾ kg vařených studených brambor, 300g hrubá mouka, 50g krupice, 2 vejce, 1 prášek do pečiva, 200 g uzené maso n. klobása, sůl, sádlo podle potřeby, 2 velké cibule.

Třičtvrtě kilogramu vařených studených brambor nastrouháme na vál, přidáme 2 vejce, 30 dkg hrubé mouky, trochu krupice, sůl, 1 prášek do pečiva. Vypracujeme těsto, utvoříme větší váleček a nakrájíme asi 2 cm široké plátky, do kterých dáváme náplň a dobře zavineme. Na náplň usmažíme cibuli, pak přidáme nadrobno nakrájené uzené maso nebo kabanos. Šišky vhodíme do vroucí vody osolené a vaříme 10 minut, při vaření pomalu promícháme. Podáváme s kysaným zelím polité cibulkou smaženou na sádle.

Pod rukama Emílie Šťákové rozkvete každý drát

Mezi nejnovější držitele značky MORAVSKÝ KRAS regionální produkt® patří Emílie Šťáková, které patří titul mistr Cechu česko-moravských uměleckých dráteníků.

Jak jste se dostala k drátenickému řemeslu?

Byla to smutná doba mého života, ale měla jsem štěstí. Potkala jsem Jirku Bareše, který se už dráteničině věnoval. Když jsem ho sledovala při práci, říkala jsem si: Co dokáže chlap, to ženská zvládne levou zadní. Ale kdyby šil třeba boty, asi bych se to nenaučila. Drát je mi daný osudem. Začala jsem to zkoušet. První hrnek byl docela hrůza, ale postupem času jsem se prokousala od mědi přes černé železo až po chirurgickou ocel a nejvíce mne oslovily šperky.

A co váš partner?

Jiří Bareš je původem zlatník. Chtěl trochu změnu a přihlásil se do Zadní Třebáně k Petru Musilovi, který vedl drátenické kurzy. Byl to úžasný člověk, který se toto řemeslo učil od starých slovenských dráteníků. Dědil se o své zkušenosti a vyučil opravdu hodně šikovných lidí. Jirka byl na jeho kurzech několikrát.

Jak vlastně drátenictví vzniklo?

Původ má asi před třemi sty lety na Slovensku. Jak se praví v knize Dráteník: V daný okamžik byli na jednom místě šikovní Slováci, prasklý hliněný hrnek a železný drát. Vydávali se se svým řemeslem do světa a časem přišli na to, že z drátu lze dělat nepřeberné množství věcí potřebných v domácnosti i v hospodářství.

Umíte spravit i prasklý hrnek?

Samozřejmě. Víte čím slepovali hliněné nádoby staří dráteníci? Říkali tomu komáří sádlo. Smíchali hladkou mouku s vodou a touto hmotou hrnek slepili. Až to zaschlo, stáhli hrnek drátem a úplně nakonec v něm svařili mléko. Pobíhající chemická reakce prasklinu jako by zaplekla.

Jaký je váš drátenický sortiment?

Široký. Z praktických věcí jsou to nejrůznější háčky a věšáčky. Lidé na ně větší klíče, ale i utěrky nebo šperky. Je to praktické a originální. Nedávno jsem dělala trojvidličku na napichování uvařených brambor, různé spony do vlasů, dekorativní věci.

A co vaše šperky?

Nedělám jen čistě kovové věci. V mých špercích převažují polodrahokamy. Líbí se mi úplně všechny, to je do jisté míry i posedlost. Nedávno za mnou přišla jedna maminka, že jí syn dovezl z výletu kamínek, který chtěla nosit. Vznikl zajímavý přívěšek. Dělam i náhrdelníky, brože, náramky, celé soupravy. Pouštím se do všeho. Teď spolupracuji s Karlem Sobotkou, držitelem označení Regionální produkt Český ráj v oblasti foukaného skla. Jeho ptáčky zdobím podle vlastní fantazie.

Co zajímavého jste drátovala?

Na Velikonocce například vajíčka všech velikostí. Nejmenší kanárčí vajíčko, je asi půl druhého centimetru vysoké. Skořápka je velmi křehká. Musí se

pracovat skutečně velmi něžně. A drátovávala jsem i pštrosí vejce. Asi před dvěma lety dostal tento můj výtvar ocenění jako nejhezčí vajíčko v Jihomoravském kraji. Nebo jsem udělala kyticí z měděného drátu, které jsem věnovala spoustu hodin. Využívám ji jako dekoraci a když se lidé ptají, říkám jim: Tak kvete drát.

Kde se s vašimi výrobky mohou lidé setkat?

Na nejrůznějších jarmarcích. Často jezďme například do Rožnova do skanzenu, do zámku a na hrady nebo muzejní akce. Tam, kde se prezentují stará řemesla.

Jak jste se dostali k certifikátu MORAVSKÝ KRAS regionální produkt®?

Za léta, která se drátenictví s Jirkou Barešem věnujeme, jsme už dosáhli určité úrovně. Protože cítíme s tímto krajem určitou sounáležitost, řekli jsme si, že by bylo dobré někam patřit. Tak nás můžete potkat třeba v Jedovnicích na jarmarku regionálních produktů.

Máte nějaké následovníky?

Moje osmiletá vnučka Helenka je do drátování zapálená. Už od pěti let se kolem toho motá a pořád něco zkouší. Mám z toho radost.

Co je nového v mlékárně v Otinovsi?

Mlékárna Otinoves patří k prvním držitelům značky MORAVSKÝ KRAS regionální produkt®, kterou získala pro sýr s ušlechtilou plísní Niva extra. Jedná se o přírodní produkt, který neobsahuje žádné konzervanty a stabilizátory. V Otinovsi ho vyrábějí už od roku 1963.

„Sortimentní změny u nás nejsou snadné, protože celá výroba a její technologie je specializovaná právě na výrobu Nivy. Nelze ji využít pro jiný výrobek. Kdybychom o něčem podobném uvažovali, museli bychom postavit novou výrobní halu,“ řekla ředitelka mlékárny Hana Zouharová. „Niva je specifická záležitost. V České republice ji mají v programu jen tři výrobci. Je to Niva Dolní Přím u Hradce Králové, Madeta Český Krumlov a samozřejmě my,“ dodala. Novinkou na trhu z loňského roku je stogramové balení Nivy

ve tvaru trojúhelníčku, kterým doplňujeme balení dvoukilový válec a kilový půlválec. „Stogramové balení, neboli porce, dnes expedujeme v objemu asi dvě tuny měsíčně. Vzhledem k tomu, že je to novinka, není to tak špatné,“ uvedla ředitelka a dodala: „Vyrábíme v průměru asi sto dvacet tun Nivy měsíčně. Dodáváme ji ve velkém balení zejména do velkých řetězců, s porcemi je to problematičtější. Finanční požadavky na ceny jsou ze strany řetězců velmi nízké. Zatím je tedy dodáváme našim stálým distributorům jako je pražský Alimpex, který má celorepublikové pokrytí, Hruška Ostrava – to je tuzemský řetězec, a také spolupracujícím prodejcům, partnerským mlékárnám, od nichž zase odebíráme jejich zboží do naší podnikové prodejny.“

Aby se nové balení dostalo na pulty, musela mlékárna loni nakoupit krájecí

a porcovací technologii. Byla to akce investičně nákladná. „Získali jsme dotaci z Programu rozvoje venkova ČR, část investic se nám tak vrátí. Do několika částí mlékárny jsme pořídili novou vzduchotechniku a klimatizaci, lité podlahy a plastové podhledy. Máme novou chladič jednotku na chlazení mléka. Začátkem loňského roku jsme zakoupili mycí zařízení na dřevěná prkna, na nichž sýry zrají a zařízení na mytí nerezových forem. Jsou to průmyslové myčky, jejichž jednotlivé sekce zaručují sto procentní mikrobiologickou čistotu,“ řekla Hana Zouharová.

„Do výrobního provozu musíme neustále investovat, abychom se udrželi v nelehkém konkurenčním prostředí, abychom stoprocentně zajistili nároky na kvalitu výrobku. Proto každoročně obnovujeme certifikace týkající se kvality, nyní je to ISO 22000. Každoročně obnovujeme certifikaci Mezinárodního potravinářského standardu IFS. Přínosem certifikací je plnění požadavků nejnáročnějších zákazníků - obchodních řetězců a nadnárodních společností. Na prvním místě je pro nás kvalita a spokojený konečný zákazník. Současně je pro společnost důležitá z pohledu konkurenceschopnosti“ upřesnila Hana Zouharová a dodala, že mlékárna má nové internetové stránky. Tam se zájemci dočtou mnoho zajímavých informací a nechybějí ani recepty.

V příštím roce plánuje mlékárna otevření nové firemní prodejny. Ta stávající funguje velmi dobře. Cílem je nabí-

nout zákazníkům komfortnější prostor a větší sortiment. Do toho patří například tvarůžky z Loštic nebo smetanové jogurty z mlékárny z Valašského Meziříčí, které momentálně patří k nej-

kvalitnějším. „Prodejna bude nabízet i regionální produkty a speciality z okolí jako je pečivo ze sloupské pekárny, med z Moravského krasu, klobásy z Němčic a další,“ uvedla ředitelka.

Váš výrobek si zaslouží značku MORAVSKÝ KRAS regionální produkt®

Jste-li výrobce nebo zemědělec z Moravského krasu a okolí můžete ještě dnes požádat o certifikaci svého výrobku. Získáte tak garanci původu pro své výrobky. **Využijte všech výhod, které tato značka nabízí!**

Veškeré informace o značce a způsobu jak ji získat naleznete na www.regionalni-znacky.cz a www.mas-moravsky-kras.cz

Dvacet let dřevěných hraček z Jedovnic

Letos v listopadu uplyne už dvacet let od zrodu firmy Life Františka Voráče, jejíž výrobní provoz má sídlo v Jedovnicích. Výrobky této firmy získaly už před několika lety certifikát MORAVSKÝ KRAS regionální produkt®.

„Dvacet let, to už je dost dlouhá doba na to, abychom obměnili sortiment. Důvodem jsou nejen požadavky klientů, ale také nutnost obstát ve stále náročnějším konkurenčním prostředí,“ uvedl František Voráč s tím, že náš trh je zaplaven asijskými hračkami, jejichž kvalita se stále zlepšuje.

„Musíme výrobu flexibilně přizpůsobovat situaci. Kromě hraček a upomínkových předmětů jsme do našeho programu přidali například kooperace,“ dodal.

Sortiment hraček vyráběný firmou Life se každým rokem trochu mění, ale ty nejoblíbenější přetrvávají. „Připomenu dřevěné šplhající nebo poletující hračky, s jejichž výrobou jsme před dvaceti lety začínali. K vyhledávaným patří dřevěné zásobníky na tužky, děti mají rády domina, pexesa, celé soubory společenských her nebo hrací kostky. Ty jsou určeny i dospělým jako dárky firem, které například jedničky či šestky nahrazují svými logy a nejrůznějšími symboly,“ vyjmenoval část sortimentu František Voráč.

Čím dál více lidí v České republice má, a to je dobře, zájem o hlavolamy. V Jedovnicích jich vyrábějí několik druhů v různých stupních složitosti. K ob-

líbeným patří například 3D piškorky nebo kreativní skládačky, ale i dřevěná dětská tiskátka a razítka na přání.

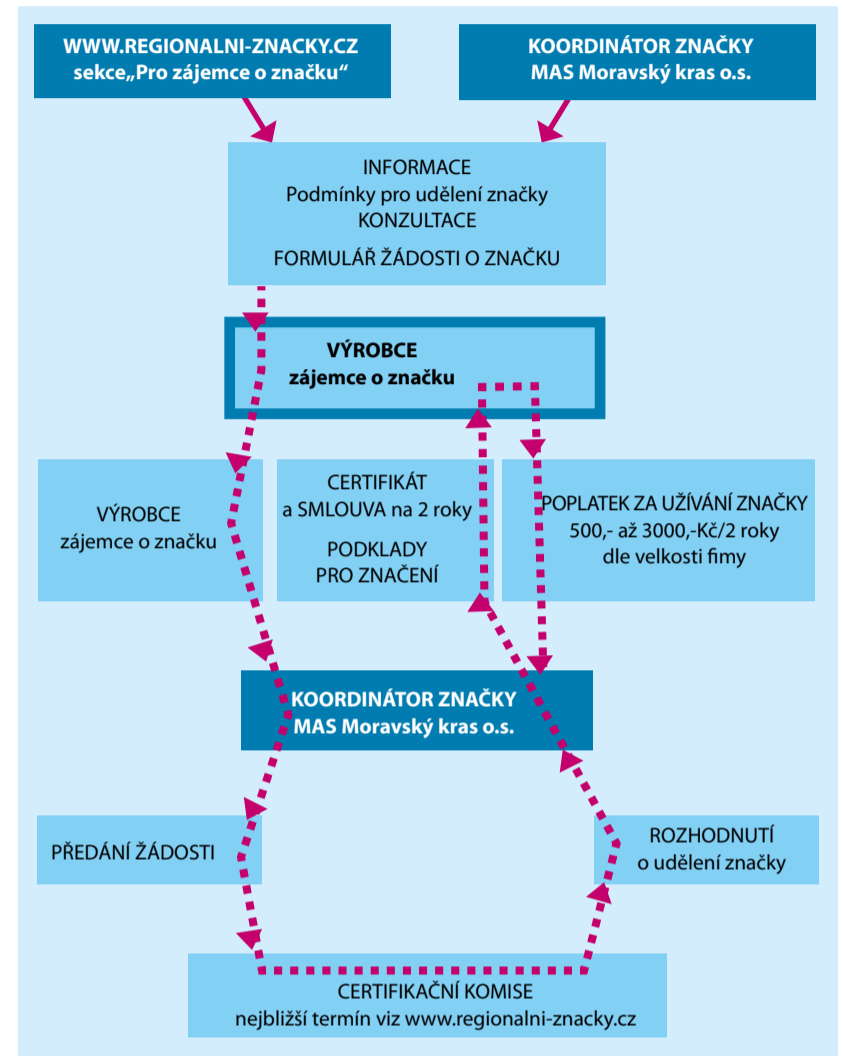
„Značná část produkce naší firmy je zaměřena na výrobu nejrůznějších forem pro obrábění a tváření štítků, či panelů. Jedná se o štítky s jedno nebo vícebarevným potiskem, značené laserem, kovové nebo plastové. Další technologie, které má firma k dispozici, umožňují přesné řezání a značení plexiskla či dřeva,“ řekl František Voráč.

K novinkám letošního roku patří různé druhy atypických krabiček podle přání zákazníků, to už je náročnější výroba. Například kazety určené k placení v tak zvané lepších restauracích. Jedna z nejzajímavějších krabiček má tvar České

republiky, další mají například sloužit k úschově předmětů s náročnější povrchovou úpravou, jedná se třeba o zlaté či stříbrné mince. Ke klasice patří klíčenky hotelů a podobných ubytovacích zařízení. Firma je zájemcům dodává v mnoha nových variantách provedení.

„Vyrábíme také dřevěné pamětní medaile, které používají firmy nebo i spo-

lečenské organizace k nejrůznějším příležitostem, výročním nebo firemním akcím. Specifická je nová výroba dřevěných modelů obráběcích strojů v různém měřítku - jsou určeny firmám, které tyto obráběcí stroje v konečné podobě dodávají na trh. Jedná se samozřejmě o kusovou výrobu,“ upozornil František Voráč.

Den na pštrosí farmě

Pštrosí farma z Doubravice nad Svítavou je držitelkou značky MORAVSKÝ KRAS regionální produkt®. Zašli jsme se tam podívat a chtěli jsme vědět, jak na farmě vypadá běžný všední den.

„Jarní den na pštrosí farmě začíná kolem sedmé hodiny kontrolou líhni. Kuřata, která už se proklubala na svět, je třeba přenést do prostoru zvaného dolíheň, kde zůstávají další dny. Pak je nutné nakrmit starší kuřata a dospělé pštrosy. Po krmení začíná běžný provoz. Stále je co opravovat, udržovat, teď začínáme se sklízni porostů k výrobě senáže na krmení v zimním období. Ale, protože se nyní krmí „zeleným“, sečeme denně jetelo-trávu nebo vojtěšku. K tomu pštrosům přidáváme směs mačkaného obilí – pšenice, ječmen, oves. I to je třeba připravit. Odpoledne se kuřatům doplní voda a vajíčka se sbírají večer. Vejce se ukládají ve skladu, kde udržujeme teplotu mezi dvanácti a osmnácti stupni. Zpravidla v neděli dopoledne, kdy je více času, vejce nashromážděná za celý týden dezinf-

kujeme a dáváme do líhne,“ říká Marek Kubíček a dodává: „Každé ráno je také třeba na farmě připravit prodejnu masa a stánek s občerstvením pro návštěvníky. Pštrosi se poráží v Bořitově. Druhý den musíme maso naporcovat, zabalit a připravit k prodeji. Poráží se každé úterý a maso se porcuje ve středu a ve čtvrtek. A to průběžně po celý rok, zpravidla osmnáct kusů týdně,“ dodává.

Obchod je otevřený stejně jako farma, tedy ve všední dny od osmi ráno do šesti odpoledne, v letní sezóně, která trvá od začátku dubna do konce září i v sobotu, v neděli i o svátcích. Na farmu přijíždí mnoho zájezdů, lidé jsou zvědaví, jak taková farma vypadá. Zaměstnanci

tedy pro ně zajišťují prohlídky s odborným výkladem a přednášky. Od pondělí do čtvrtka přijíždí v průměru kolem tří až čtyř set lidí. Největší návštěvnost je v pátek odpoledne, v sobotu celý den a v neděli odpoledne. Přijíždí hodně

rodin s dětmi. Malí mohou na kolo-toč nebo na trampolínu, tátové sednou na stánek k pivu nebo zajdou na klobásu, maminky a babičky většinou míří za květinami. Každý si přijde na své.

„Mimo běžné práce na farmě se účastníme řady veletrhů a výstav. V sezóně je to prakticky každý týden, a to i několikrát. Máme partu kuchařů, s nimiž na veletrhy jezdíme. Prodáváme tam maso a uzeniny, nebo předvádíme – grilujeme steaky a vaříme guláš.“ Dozvěděli jsme se, co jsme chtěli. Ale to nám nestačilo. Pídili jsme se také po tom, co je na doubravické pštrosí farmě nového.

„K novinkám v sortimentu našich výrobků patří svačtinová játrová paštika a pštrosí čabajka. Tu nám dělá externí řeznictví, stejně jako všechny uzeniny. Játrovka i čabajka se velice dobře uvedla,“ řekl Marek Kubíček a pokračuje: „Další novinkou jsou pštrosí škvarky. Dříve jsme je nezpracovávali, protože jsme nevěděli, jestli o ně bude zájem. V Rakousku se tento typ škvarků běž-

ně používá například do knedlíků nebo tam hodně dělají míchaná vejce se škvarky. Nabídlí jsme je poprvé na farmářských trzích a zájem byl velký.“ Pštrosí tuk obsahuje vysoké množství nenasycených mastných kyselin, a kromě kuchyňského zpracování je hojně využíván v kosmetice, zejména při léčbě následků popálenin a při léčbě lupenky. Široký sortiment pštrosí kosmetiky od renomované firmy máme i v naší prodejně.

Z dalšího sortimentu jsou například kraslice v nabídce po celý rok. „Nově jsme zavedli prodej tříděného peří. Prodáváme ho do zpracoven. Sami ho nečistíme a nepereme, ale bereme místo části plateb hotové výrobky. Velká tříděná a čištěná pštrosí pera jsou poměrně drahá, ale vybrali jsme do prodejny několik velikostí a barev peří v ceně od pěti do deseti korun. Myslíme především na děti, aby si od nás mohly odvést také něco na památku. Zatím se zdá, že to bylo správné rozhodnutí. Dále máme

nově v nabídce přívěšky a medailonky ze pštrosích skořápek oblíbené především u dětí. Na podzim chystáme kolekci pohlednic a turistické známky,“ upřesňuje Marek Kubíček.

„Jsem zastáncem regionální produkce, naše farma se od počátku snažila zaměřit na místní spotřebitele a zpopularizovat pštrosí produkty mezi širokou veřejností. Myšlenka značení výrobků se mi líbí. Zdá se mi, že z místních akčních skupin, které po republice působí, si ta z Moravského krasu vede nejlépe. Logo využila přímo geniálně, ta kapka jako symbolika vody má obrovský potenciál. Myslím, že regionální značky časem zastíní další pokusy, například označení regionální výrobek, to je také krok správným směrem, ale nevystihuje tak podstatu regionu Moravský kras jako tato značka. Ale i u nás by se určitě dalo ještě mnohé zlepšit,“ s těmito slovy se s námi šéf pštrosí farmy rozloučil, protože ho už čekala další práce.

Projekty spolupráce Leader

První díl cestovatelského průvodce po krasech je na světě

Místní akční skupina Moravský kras spolu s Občianskym združením KRAS dokončila, v rámci projektu přeshraniční spolupráce Kras – naše společné dědictví, první díl filmového průvodce Tradiční řemesla Moravského krasu. Proč se místní akční skupiny rozhodly právě pro tuto formu propagace, nám přiblíží manažerka projektu Martina Kolářová.

Proč jste zvolili filmového průvodce?
Film má přiblížit potenciálnímu ná-

vštěvníkovi Moravský i Slovenský kras s jeho historickým dědictvím a rozvíjet jeho identitu. Jsme krasové oblasti, které navštíví přes 300 tisíc návštěvníků ročně. I když zde jsou další doprovodné služby, většina návštěvníků po prohlídce jeskyní region opouští. Proto je třeba zviditelnit oba regiony, odhalit život na venkově a motivovat návštěvníky k delšímu pobytu. Cílem je dostat se regionu pod kůži - vzbudit v divákovi emoci a pocit pohádkového světa, kde přezívají tradice. U filmu se musí pobavit.

Prozradíte čtenářům, jaká řemesla se v prvním dílu průvodce objeví?

V současné době je hotový první díl průvodce Tradiční a lidová řemesla, a to česká i slovenská. Z českých se jedná o železářství a slévárství, které představí Antonín Chaloupka a Milan a Pavel Zouharovi. Tradici vizovického dekorativního pečiva k nám z Valaška přinesla Světlana Tioková, která se jeho výrobě věnuje již přes třicet let. Marie Vágnerová hovoří o tradiční výrobě perleťových knoflíků, jež se vyráběly z ulit a škeblí nejrůznějších plžů a mlžů, a Marie Pytelová ukazuje výrobu síťovaných rukavic. Výrobu dřevěných holí, pastevních zvonců pro dobytek, proutěných košíků a odlitků ve slévárských formách, mohou čtenáři vidět ve slovenském průvodci. Dohromady vytvoříme dvanáct dvacetiminutových filmů, z toho vždy šest na české a slovenské straně.

A témata dalších dílů?

Ve druhém díle mohou diváci „ochutnat“ místní tradiční pokrmy jako napří-

klad jehněčí kotlík, lámanky z bramborového těsta, sýr Niva, tradiční koláč se čtyřmi druhy náplní a pštroší guláš. Nebudou chybět ani místní historické památky, které budou obsahem třetího dílu. Objeví se zde větrné mlýny, historické kamenné nástroje, státní zámek v Rájci nad Svitavou a poutní místa Vranov, Křtiny a Sloup tvořící tzv. Mariánský trojúhelník. Průvodce se bude věnovat i tématům jako je zemědělství, legendy a historie a slavnosti a zvyky.

Chystáte uvedení filmového průvodce slavnostním promítáním?

Filmová premiéra prvního dílu již proběhla a to v pátek 31. srpna 2012 na výstavišti v Českých Budějovicích v rámci výstavy Země živitelka. Premiéra slovenského filmu o tradičních a lidových řemeslech se vysílala v pátek 24. srpna 2012 ve 14 hodin na výstavišti Agrokomplex v Nitře. Premiéry promítání všech dílů průvodce budou na území MAS Moravský kras o.s. v prosinci 2012.

Projekt Via Bohemica

Via Bohemica je jedním ze dvou projektů MAS Moravský kras, které byly v červnu roku 2012 doporučené ke schválení v rámci opatření IV.2.1 Realizace projektů spolupráce. Na každý projekt tak získá dotaci přes 600 tisíc korun z Programu rozvoje venkova. Projekt vypracovala MAS Moravský kras spolu se slovenskými místními akčními skupinami Dudvák a Stará Čierna voda.

Regiony jsou velmi zajímavé a už svými kulturními památkami, kdy se jedná například o vodní a větrné mlýny, nebo přírodní krásami s řekami Malý Dunaj, Čierna voda, Váh a CHKO Moravský kras. Území se mohou pyšnit tradičními kulturními akcemi a řemesly, prastarými tradičními jídly, pěstováním ovoce a zeleniny, tradičními cukrářskými a pekařskými výrobky a bohatými turistickými možnostmi. Česká cesta, tzv. Via Bohemica, byla významná starobylá obchodní cesta, spojující Prahu s Budínem, procházející územím projektových partnerů. Projekt vytvoří společný marketingový model rozvoje místního podnikání a venkovského cestovního ruchu kdysi společného středoevropského kulturního a hospodářského pro-

storu. „V rámci projektu vypracujeme společnou publikaci zaměřenou na podrobnou historii „Via Bohemica“, čímž se zajistí informovanost místních obyvatel o historii svého území a napomůže k rozvoji turismu a výměny zkušeností“.

Vznikne i samostatná brožura „Via Bohemica“ na propagaci produktů, výrobků a služeb. MAS Moravský kras je koordinátorem značky MORAVSKÝ KRAS regionální produkt®, kterou rozšíří i na poskytovatele služeb v území. V první části brožury budou podrobněji popsány ty místní produkty a výrobky, kterým byla udělována regionální značka, jako motivace pro ostatní výrobce, aby si požádali o regionální značku a rozvíjeli své podnikání i méně klasickou formou.

„Podnikatele podpoříme i vyhotovením dvou samostatných propagačních dokumentárních filmů. Průvodce se bude orientovat na propagaci místních produktů, výrobků a služeb po „Via Bohemica“. Neméně důležitou aktivitou budou i semináře, exkurze a festivaly zaměřené na přeshraniční marketing a systém značení regionálních výrobků a služeb“ říká manažerka projektu.

Pohádkové království šneka Krasíka

Druhý z podpořených projektů Přeshraniční spolupráce poskytne rodinám s dětmi - i dalším cílovým skupinám aktivní program pro poznávání území MAS OZ KRAS a MAS Moravský kras. Nosnými prvky programu bude poznávání území formou pověstí a pohádkově zpracovaných příběhů se společnou pohádkovou bytostí Slimákom Kraskom - Šnekem Krasíkem. Projekt počítá se sběratelským zájmem, protože děti budou na jednotlivých lokalitách sbírat razítka s hlavními hrdiny pohádek do vandrovní knížky. Dalšími aktivitami projektu budou kulturně-společenské akce v regionech zaměřené na dětského návštěvníka, vzdělávací akce pro poskytovatele služeb ve venkovském cestovním ruchu a internetový průvodce pohádkovým královstvím s fórem pro nezávislé reference.

„Chtěli bychom umožnit nejen dětem poznávat území Moravského krasu systematicky, ale hlavně tak, aby to děti i ostatní návštěvníky bavilo. Proto pro ně připravujeme knihy pohádkového království, kde budou moci najít staré pověsti a historické příběhy odehrávající se na našem území,“ upřesnila manažerka projektu a dodala: „S ohledem na potřeby stylizace knihy pro nejmladší čtenářskou věkovou skupinu, byla během přípravy projektu vytipována ústřední postava: Slimák Krasko (Šnek Krasík), kterou budou děti vnímat pozitivně, a stane se jejich oblíbeným hrdinou.“

Základem informací o turistických možnostech jednotlivých destinací pohádkového království budou internetové stránky s vlastní doménou. Stránky dětem přiblíží pohádkové království jako celek, pohádky a příběhy hrdinů z knih pohádkového království, atd. Dospělí zde najdou informace o možnostech turistického vyžití a službách, které jsou v destinaci pohádkového království k dispozici. Představí se zde i centra pohádkového království, tedy místa, kde lze získat razítko pohádkového království. „Připravujeme i soutěž, kdy úkolem soutěžícího bude sbírat v centrech pohádkového království co nejvíce razítek.“ Centra pohádkového království budou poskytovat informace a propagační materiály, knihy pohádek, rozdávát razítka do knih atd.

Další soutěží v projektu je geocachingová hra. Na webu se bude nutné zaregistrovat a poté se tam objeví tajenka s GPS souřadnicemi jednotlivých míst. Na těchto místech v terénu pak účastníci objeví skutečné heslo – slovo na doplnění určitého pole tajenky. Tajenku tak uživatel postupně vyplní, až vyluští hledaný výraz, který se bude vztahovat k pohádkám a pověstem regionu. „V říj-

nu 2013 budeme realizovat seminář pro subjekty působící ve venkovském cestovním ruchu. První den bude probíhat klasický seminář s lektory a druhý den exkurze s názornými ukázkami tvorby produktů. Na seminář bude navazovat festival pro rodiny s dětmi nazvaný Den šneka Krasíka.“ Projekt by měl přispět k tomu, aby byl Moravský a Slovenský kras vnímán jako zajímavé a přitažlivé místo i pro hlavní cílovou skupinu, a to rodiny s dětmi.

Ukázka úvodní pohádky projektu „Ako slimáček Krasko dostal meno a čarovnú moc“

Šneček se lekně čmeláka a skutáli se do jeskyně, kde potkáva trpaslíka. A dobrodružství, jak vrátit šnečka zpátky na zem, začíná.

... „Hej, veď hej, ty si naozaj ešte malý, maličký. Viem, že si Ťa tu nemôžem nechať nasilu. Máš pravdu, naozaj každý patríme do svojho sveta a tak ti pomôžem. Dostanem Ťa späť hore na tú lúku, z ktorej si sem padol cez puklinu v zemi. Poznám tajné zaklínadlo, ktoré Ťa vynesie tam, odkiaľ si prišiel. Ale aby si na mňa nezabudol, dám ti niečo, čo Ťa bude sprevádzať celým životom. Dám ti meno!“ „Meno? Naozaj mi dáš meno?“ tešil sa slimáček, od radosti zažmurkal očami na oboch stopkách. „Áno!“ zatváril sa trpaslík slávnostne. „Povedal si, že môj svet je krásny. Ale vravel si, že krásny je aj tvoj svet tam hore nad nami. Keď je ti všetko krásne, budeš sa volať Krasko!“...

Strategický plán Leader - rok čtvrtý

Leader po roce 2014

Národní síť Místních akčních skupin ČR (NS MAS ČR) zveřejnila svá doporučení pro aplikaci komunitně vedeného místního rozvoje v prostředí České republiky. Vidí v něm budoucnost rozvoje venkova pomocí metody LEADER. Národní síť Místních akčních skupin tak reaguje na legislativní návrhy Evropské komise, které předpokládají využití tzv. komunitně vedeného místního rozvoje a popisuje možnosti jeho širokého uplatnění. Materiál „Komunitně vedený místní rozvoj v praxi České republiky“ byl členům NS MAS ČR oficiálně představen na Valné hro-

Agri Pedro Brosei a člen Evropského hospodářského a sociálního výboru pan Roman Haken. Místopředseda NS MAS ČR, Jan Florian, při této příležitosti řekl: „Evropská komise ve svých legislativních návrzích připravila dobré podmínky pro zapojení místních obyvatel a subjektů do spoluvytváření budoucnosti regionu, kde žijí a působí. Tzv. komunitně vedený místní rozvoj je velkou příležitostí pro rozvoj našeho venkova. Pokud tato metoda bude využita ve všech operačních programech, bude to pro Českou republiku velký přínos.“ O rozvoji venkova po roce 2014 by podle Národní sítě Místních akčních skupin ČR měly rozhodovat především subjekty, které ve venkovském prostoru působí. Účinným nástrojem by se proto mohla stát metoda LEADER založená na spolupráci místních partnerství občanů, veřejné správy, neziskových organizací a podnikatelů, která se v Evropské unii používá už od roku 1991. Mohla by najít široké uplatnění ve všech operačních programech, které budou na venkově realizovat své cíle. Venkov, pokud jej chápeme jako území ČR, které pokrývají obce do 25 000 obyvatel (tedy území, kde dle stávajících pravidel Programu rozvoje venkova ČR mohou působit MAS), v současné době zahrnuje cca 60 % populace ČR a 95 % plochy České republiky. Dokument je ke stažení na internetových stránkách www.nsmascr.cz.

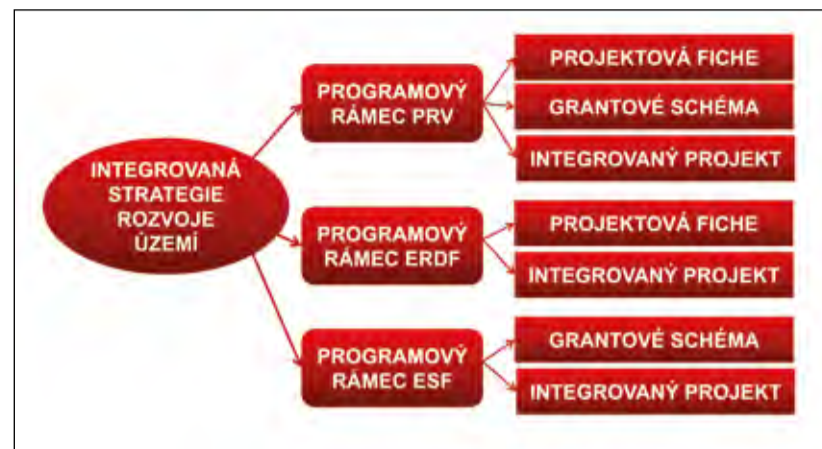
madě v Rumburku. Odborné veřejnosti pak byla určena prezentace pořádaná ve spolupráci se zastoupením Evropské komise v ČR v Evropském domě v Praze v pondělí 26. března 2012. V rámci prezentace vystoupil také zástupce DG

Nová strategie pro Moravský kras

MAS Moravský kras o.s. začíná připravovat strategické dokumenty pro nové plánovací období 2014 – 2020, kdy se opět chce zapojit do čerpání finančních prostředků z Evropské unie. Prvním předpokladem je příprava nové integrované strategie rozvoje území, která bude rozhodujícím dokumentem pro podávání žádostí o poskytnutí finančních prostředků.

Území působnosti MAS Moravský kras o.s.: Blansko, Březina, Bukovina, Bukovinka, Habrůvka, Holštejn, Hostěnice, Jedovnice, Kotvrdovice, Krasová, Křtiny, Kulířov, Kuničky, Lipovec, Lubě, Němčice, Olomučany, Ostrov u Macochy, Rájec-Jestřebí, Rudice, Senetářov, Sloup, Spešov, Šošůvka, Vavřinec, Vilémovice, Vysočany, Žďár, Petrovice, Drnovice, Ježkovice, Krásensko, Luleč, Nemojany, Nové Sady, Olšany, Podomí, Račice-Pístovice, Ruprechtov, Studnice, Bousín, Buková, Drahany, Malé Hradisko, Niva, Otinoves, Protivanov, Rozstání, Babice nad Svitavou, Bílovice nad Svitavou, Kanice, Ochoz u Brna, Řícmanice, Bořitov, Černá Hora, Malá Lhota, Žernovník.

Strategie místního rozvoje musí být konzistentní s příslušnými programy fondů Společného strategického rámce, ze kterých jsou financovány. Měly

by definovat oblast a populaci, kterou strategie pokrývá, a jejich součástí by měla být analýza potřeb dalšího rozvoje a potenciálu dané oblasti, včetně analýzy SWOT (silné a slabé stránky, příležitosti a hrozby). Dále by měly popisovat cíle a integrovaný a inovační charakter strategie, včetně očekávaných výsledků a cílů. Součástí strategií by měl být také akční plán dokládající, jakým způsobem budou cíle převedeny do konkrétních projektů, opatření pro správu a monitorování a finančního plánu.

Strategie místního rozvoje vedeného komunitami rozvíjené místními akčními skupinami mohou pokrývat operace pro jeden nebo více fondů, a proto je třeba zajistit konzistenci a koordinaci mezi jednotlivými fondy. Členské státy a řídicí orgány budou muset definovat kritéria výběru strategií pro místní rozvoj a zajistit koordinaci postupů mezi

jednotlivými fondy. Výběr a schválení strategií bude provádět společný výbor sestavený pro tyto účely příslušnými řídicími orgány a ten bude také zajišťovat, aby strategie financované z více fondů obdržely koordinované finanční prostředky na celou strategii.

Termín pro výběr a schválení místních strategií je konec roku 2015. Jelikož neexistuje žádný automatický „převod“ z tohoto období financování do následujícího, budou muset stávající místní akční skupiny z fondů EZFRV a ESF předložit nové strategie. Nové návrhy rovněž dávají již existujícím místním akčním skupinám možnost rozšířit své místní strategie a využít čerpání i z jiných fondů Společného strategického rámce.

O dalších připravovaných aktivitách Vás budeme průběžně informovat pr střednictvím tištěných médií v regionu a na našich webových stránkách.

7. výzva: Rekordní počet přijatých a podpořených projektů

V sedmé výzvě v rámci realizace strategického plánu Leader „Nové výzvy a nové příležitosti pro Moravský kras“ bylo přijato celkem 45 projektů. Výběrová komise vybrala k podpoře 26 projektů v celkové výši dotace 10 393 381 Kč.

Fiche	Žadatel	Projekt	Místo realizace	Dotace
F2	Římskokatolická farnost Rozstání	Restaurování dveří kostela sv. Michaela v Rozstání	Rozstání	416 016 Kč
F2	Římskokatolická farnost Babice nad Svitavou	Restaurování oltáře a příslušenství hlavního oltáře v kostele v Babicích nad Svitavou	Babice nad Svitavou	304 200 Kč
F2	Římskokatolická farnost Protivanov	Rekonstrukce vytápění na faře v Protivanově	Protivanov	449 199 Kč
F2	OBEC BOŘITOV	Restaurování pískovcových soch v Bořitově	Bořitov	109 890 Kč
F3	Hraběnka, spol. s r. o.	Rekonstrukce a modernizace kotelny penzionu u Hraběnky	Petrovice	218 070 Kč
F3	Ing. Květoslava Ševčíková	Rekonstrukce a obnova ubytovny v Podomí	Podomí	298 800 Kč
F3	Břetislav Usnul	Sportovní vybavení penzionu Lada	Bousín	40 200 Kč
F3	Josef Rybář	Půjčovna elektrokol	Senetářov	238 200 Kč
F3	Kateřina Kuncová	Rekonstrukce koupaliště Spešov	Spešov	299 854 Kč
F3	TJ Ostrov u Macochy	Sportovní ubytování pod Macochou	Ostrov u Macochy	232 680 Kč
F3	Přírodní Areál Velká Dohoda, s.r.o.	Dětské lanové centrum a lanovka Velká dohoda	Lipovec	836 229 Kč
F5	Jiří Koutný	Vybavení a rekonstrukce truhlářské dílny	Studnice	299 499 Kč
F5	WORKSTEEL, s.r.o.	Nákup vysokozdvizného vozíku z důvodu rozvoje mikropodniku v oblasti výroby	Senetářov	249 960 Kč
F5	Ing. Tomáš Bedáň	Modernizace provozu autoservisu	Niva	651 634 Kč
F6	Mlékárna Otinoves s.r.o.	Modernizace syrovátkového hospodářství včetně manipulačních ploch a pohonů výrobníků na mléko	Otinoves	725 000 Kč
F6	KOJÁL Krásensko, družstvo	Výroba krmných směsí Krásensko	Krásensko	749 000 Kč
F7	Tělocvičná jednota Sokol Podomí	Rekonstrukce víceúčelového hřiště v Podomí	Podomí	449 100 Kč
F7	Základní škola Protivanov	Rekonstrukce oken v tělocvičném základní školy Protivanov	Protivanov	275 436 Kč
F7	Šemík - Sdružení při Dětské jezdecké škole	Zázemí pro lesní klub Řícmanice	Řícmanice	448 038 Kč
F7	Obec Drnovice	Rekonstrukce jeviště v kulturním domě	Drnovice	166 071 Kč
F7	OBEC NĚMČICE	Přístavba garáže a skladu	Němčice	358 982 Kč
F7	Ochozská chasa, o.s.	Obnova ochozských krojů	Ochoz u Brna	441 000 Kč
F7	OBEC ŠOŠŮVKA	Zateplení a výměna klempířských prvků na budově mateřské školy v Šošůvce	Šošůvka	281 323 Kč
F9	KOJÁL Krásensko, družstvo	Žací mačkač s kondicionérem	Krásensko	185 000 Kč
F9	ZEMSPOL a.s. Sloup	Rekonstrukce dojírny	Žďár	950 000 Kč
F9	ZEPO Bořitov, družstvo	Nákup zemědělské techniky	Bořitov	720 000 Kč

K problematice veřejného osvětlení obcí

Veřejné osvětlení - služba, kterou dnes každý z nás vnímá jako samozřejmou součástí sídelního prostoru. Přitom to, co ve svých počátcích symbolizovalo technický pokrok, se v současnosti stává jen trpěnou položkou, která ukrájí finance z již tak napnutých obecních rozpočtů.

Příspěvním organizací, které se intenzivně danou problematikou zabývají, vznikla v letošním roce analýza možné podpory veřejného osvětlení v rámci Operačního programu Životní prostředí. Tato práce se zaměřuje na aktuální stav veřejného osvětlení (dále již jen VO) v ČR, a především konkrétní metody případné podpory z uvedeného dotačního titulu. Ze studie mimo jiné vyplývá, že průměrné roční náklady na jeden světelný bod (který si lze představit jako samostatný sloup VO, nebo svítidlo umístěné např. na stěně budovy) za rok 2009, činily jen na platbách za elektrickou energii 1300 Kč. Když se k tomu připočítají ještě ostatní nezbytné náklady (výměna světelných zdrojů, čištění krytů svítidel, revize el. zaříze-

ní a platby za postupnou obnovu opotřebovaných prvků), tak celková suma vzroste na přibližně dvojnásobek této hodnoty, tedy cca 2600 Kč za rok. Stále je přítom řeč o jednom světelném bodu,

většina obcí jich však spravuje více než stovku. Není proto divu že o modernizaci VO, projevuje zájem přibližně jedna třetina obcí v ČR. Právě jim se snaží vyjít vstříc Ministerstvo životního prostředí, které právě vyjednává s Evropskou komisí o použití 1,5 miliardy korun z OPŽP pro tyto účely. Detaily pravidel pro poskytování dotací jsou v současnosti předmětem odborné diskuze, která vychází z výše zmiňovaného dokumentu. Předpokládá se tedy, že nezbytným minimem pro případnou žádost bude pasportizace veřejného osvětlení, energetický audit a samotný projekt modernizace VO. V této souvislosti je třeba zmínit, že pasportizaci veřejného osvětlení je schopná provádět vlastními kapacitami i MAS Moravský kras. Vzhledem k návaznosti na probíhající projekt ENERGYREGION dokonce za velmi výhodných podmínek. V případě zájmu se tedy mohou obecní orgány obracet na zástupce MAS Moravský kras, kteří jim sdělí bližší detaily. K tématu veřejného osvětlení se ostatně vrátíme i v některém z dalších čísel.

ENERGYREGION: První výstupy projektu

MAS Moravský kras o.s. realizuje projekt Efektivní rozvoj obnovitelných zdrojů energie v kombinaci s konvenční energií (ENERGYREGION) podpořený z Operačního programu Nadnárodní spolupráce Střední Evropa. V průběhu dubna až června 2012 MAS uspořádala setkání pro zástupce místní samosprávy, podnikatele a veřejnost. Šesti setkání se zúčastnilo 21 zástupců obcí a 12 podnikatelů z oblasti energetiky, zemědělství a cestovního ruchu. Zástupci společnosti PORSENNA o.p.s. pomocí krátkých dotazníků zjišťovali plány a potřeby v oblasti úspor energií a možnosti využívání obnovitelných zdrojů energie. Expert projektu představil program E-manažer, který slouží zejména obcím a městům k řízení energetického managementu pro energetické úspory. Jiří Šilhánek z Mendelovy univerzity v Brně informoval o možnosti využití lesní biomasy pro energetické účely. Toto pracovní setkání pomohlo českým partnerům určit, kterým směrem by bylo vhodné projekt na našem území vést a kde by měl nejlepší uplatnění. Po pracovních setkáních projevilo již 7 obcí zájem o zavedení softwaru E-manažer a MAS

se rozhodla začlenit do projektu také pasportizaci veřejného osvětlení, o kterou má nyní zájem 10 obcí.

V současné době se připravují podklady pro zadání externí analýzy, jejímž výstupem bude přehled situace

a potenciál využívání vybraných druhů obnovitelných zdrojů energie (OZE) v Moravském krasu. Výsledky poslouží k vytvoření on-line databáze OZE. Boudou v ní i informace o jednotlivých instalovaných zařízeních, základní technologické parametry, vybavení a účel využití. Vše bude spuštěno na začátku roku 2013. Databáze bude obsahovat informace z území všech 11 partnerů projektu.

Další aktivitou je dotazníkové šetření. Dotazníky sestavené polskými partnery mapují situaci u tří odlišných druhů spotřebitelů energií. Nejobsáh-

lejší dotazník je určen domácnostem, druhý je určen obecním úřadům, školám a dalším veřejným subjektům. Třetí je pro podnikatele. Pomocí dotazníků se zjistí spokojenost spotřebitelů se službami dodavatelů elektrické energie a tepla, náklady na energie, osobní vnímání energetické bezpečnosti, vztah k využívání OZE a potřebnosti úspor energií, kroky podniknuté ke zvýšení energetické účinnosti u jednotlivých domácností, podniků i veřejných budov. Dotazníky zjistí i, zda občané na území MAS využívají ve svých domácnostech starší energeticky náročné spotřebiče, či je vyměnili za nové s nižší spotřebou, nebo zda podnikají kroky pro snížení energetické spotřeby (výměna oken, zateplení domů, výměna topného systému, či instalace fotovoltaických nebo solárních termálních panelů).

Každého půl roku jsou pořádána koordinační setkání, kterých se účastní zástupci všech partnerů. Na setkáních se hodnotí pokroky projektu, řeší se případné komplikace a detailně se probírají aktivity projektu. Poslední setkání bylo pořádáno naší MAS v Černé Hoře. Účastníci se seznámili s příklady dobré praxe ve využívání OZE. S kogeneračními jednotkami pro výrobu tepla a elektřiny spalováním bioplynu z místní čistírny odpadních vod a tepelným čerpadlem využívajícím odpadní teplo z chlazení pivních tanků a zároveň sloužící k dodávce nízkopotenciálního tepla pro wellness centrum.

Pracovníci MAS nově v projektu využívají program ArcView, který slouží pro tvorbu map. Program je možné využít i mimo aktivity projektu pro zpracování různých studií, územních plánování apod.

Projekt Efektivní rozvoj obnovitelných zdrojů energie v kombinaci s konvenční energií byl částečně podpořen z rozpočtu Jihomoravského kraje a záštitu nad projektem převzal náměstek hejtmána Jihomoravského kraje pro životní prostředí, zemědělství a venkov Mgr. Ivo Polák.

Využití dříví pro energetické účely

Při úvahách o možnostech energetického využívání dříví bývá první otázkou, zda je, a nadále bude v ČR dostatek dříví, a zda má vůbec význam se na energetické využívání dříví orientovat. Víme ale zda bude v budoucnu dostatek zemního plynu či ropy? Podívejme se, jak vypadá rozložení dendromasy, vyprodukované stromem do doby pokácení.

Z publikovaných výzkumů je zřejmé, že 15-25 % stromového objemu představuje vršek a větve, včetně kůry a zeleně, tj. listů a jehličí. Dalších 10-15 % představuje pařez a kořeny včetně kůry. Pařezová část nebývá v našich poměrech využívána z biologických důvodů, ale pokud se musí pařezy a kořeny ze země vykloučit např. při odlesňování pro výstavbu, může se jednat o zajímavý zdroj relativně kvalitního dříví. Ročně se tak v ČR získává asi 50 tis. m³ pařezového dříví, které zůstává nevyužito. Obvykle jen 60-65 % vyprodukovaného objemu dendromasy je z lesa odváženo jako kmenové dříví s kůrou. Kůra však nebývá zpracovávána, a proto není ani předmětem evidence. Protože podíl kůry na stromové hmotě představuje asi 10 %, znamená to, že dříví odvážené z lesa představuje jen o něco více než 50 % z vyprodukovaného objemu dendromasy.

V ČR při vytěžení např. 15 mil. m³ dříví bez kůry ročně, zůstává k dispozici dalších 15 mil. m³ dendromasy. Odhaduje se, že využitelná může být jen asi

třetina z tohoto množství. V lesních porostech zůstávají ještě stromky po prořezávkách (ročně asi 600 tis. m³), a tenké stromky z prvních probírek (v ČR ročně asi 825 tis. m³). I u těchto čísel však platí, že využitelná může být asi třetina.

Celkový podíl dendromasy, odnímané z lesních ekosystémů je nesporně vyšší, než při nyní běžném způsobu lesnického hospodaření. To vyvolává i obavy, aby tím způsobené odnímání živin a organických látek z přírodního koloběhu nebylo na úkor výživy lesních porostů.

Pokud byl kdy zjištěn vliv odnímání dendromasy na následnou produkční schopnost stanoviště, jednalo se výhradně jen o hrabání lesního steliva. Jen při totálním odstranění drobného opadu z povrchu půdy se prokázal pokles produktivnosti, a to jen na chudých stanovištích. Samotné odnímání kmenového dříví, jako faktor snižující produktivnost stanoviště, nebylo prokázáno. Důvodem je zřejmě nestejný obsah živin v jednotlivých složkách dendromasy.

Energetické využívání dříví představuje významnou šanci ke zlepšení čistoty a ochrany lesa, ke stimulaci výchovných zásahů neposkytující zatím tržně zajímavé sortimenty surového dříví.

ví, a v budoucnu snad i možnost prodeje obtížně obchodovatelných sortimentů dříví.

Energetické využívání dendromasy v žádném případě nepředstavuje nebezpečí devastace lesů, ale naopak, vytváří podmínky pro zlepšení jejich stavu.

Jihomoravský kraj

